

Ковтун Віталій Іванович
НЮАУ імені Ярослава Мудрого,
слідчо-криміналістичний ф-т, 4 курс 7 група

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Відповідно до Конституції, в Україні визнається і гарантується місцеве самоврядування (ст. 7), яке є важливим елементом конституційного ладу, формою здійснення народовладдя та фундаментальним правом людини і громадянина на самостійне вирішення питань місцевого значення. Важливою гарантією місцевого самоврядування є інститут конституційно-правової відповідальності в місцевому самоврядуванні.

Актуальним є питання щодо визначення підстав конституційно-правової відповідальності депутата сільської, селищної, міської, районної у місті, районної, обласної ради (далі — депутата місцевої ради).

В ретроспективному аспекті конституційно-правову відповідальність депутата місцевої ради, можна визначити як передбачені нор-

мами чинного законодавства України негативні наслідки, що настають для депутата у зв'язку з порушенням ним норм права. Відповідальність депутата місцевої ради є необхідним елементом його правового статусу і її особливості обумовлені політико-правовою природою депутата як представника територіальної громади в органі публічної влади – місцевої ради. До найважливіших з них можна віднести такі:

1. За своїм характером відповідальність депутата сільської, селищної ради носить публічно-правовий характер, тобто вона передбачає лише такі негативні правові наслідки, які пов'язані з обмеженнями у здійсненні депутатом публічних функцій (виконання депутатських повноважень). В цьому плані слід відрізнити відповідальність громадянина, що наступає для нього на загальних підставах (кримінальна, адміністративна, дисциплінарна, цивільно-правова) і відповідальність громадянина, обраного депутатом, за невиконання чи неналежне виконання своїх публічних функцій як члена представницького органу публічної влади (конституційно-правова відповідальність).

Підставою для притягнення до відповідальності громадянина саме в якості депутата місцевої ради може бути порушення ним тих вимог чинного законодавства, що передбачають належне виконання ним депутатських обов'язків.

Можна виділити два види конституційно-правової відповідальності депутатів місцевої ради:

- індивідуальну (персоніфіковану).
- колективну;

Конституційно-правова відповідальність депутата місцевої ради, що має індивідуальний (персоніфікований) характер, може набувати таких форм, як дострокове припинення його повноважень за наявності окремих підстав, передбачених законом України «Про статус депутатів місцевих рад» (ст. 5):

1. Повноваження депутата місцевої ради припиняються достроково за наявності перелічених підстав, засвідчених офіційними документами, без прийняття рішення відповідної ради у разі:

1) його відкликання виборцями у встановленому цим Законом порядку;

2) відкликання його політичною партією (виборчим блоком політичних партій).

3) припинення його громадянства України або виїзду на постійне проживання за межі України;

4) обрання або призначення його на посаду, заняття якої, згідно з Конституцією України і законом, не сумісне з виконанням депутатських повноважень;

5) обрання його депутатом іншої місцевої ради;

6) визнання його судом недієздатним або безвісно відсутнім;

7) набрання законної сили обвинувальним вироком суду, за яким його засуджено до позбавлення волі;

8) його смерті.

2. Повноваження депутата місцевої ради можуть припинятися достроково також за рішенням відповідної ради у зв'язку:

1) з набранням законної сили обвинувальним вироком суду, за яким його засуджено до покарання, не пов'язаного з позбавленням волі;

2) з особистою заявою депутата місцевої ради про складення ним депутатських повноважень.

Колективна конституційно-правова відповідальність наступає для всього депутатського корпусу місцевої ради незалежно від діяльності окремого депутата шляхом дострокового припинення повноважень ради за наявності передбачених законом України «Про місцеве самоврядування» (ст. 78) юридичних підстав, і вона має місце у таких випадках:

1) якщо рада прийняла рішення з порушенням Конституції України, законів України, прав і свобод громадян, ігноруючи при цьому вимоги компетентних органів про приведення цих рішень у відповідність із законом;

2) якщо сесії ради не проводяться без поважних причин у строки, встановлені законом України про місцеве самоврядування, або сільська, селищна рада не вирішує питань, віднесених до її відання.

За наявності таких підстав повноваження сільської, селищної ради, а отже, і всіх депутатів ради, припиняються достроково за рішенням місцевого референдуму або за рішенням Верховної Ради України, яка призначає позачергові вибори депутатів місцевої ради.

Також існує специфічна форма колективної конституційно-правової відповідальності депутатів місцевої ради як визнання рішення ради незаконним в судовому порядку.

На жаль, конституційно-правова відповідальність як самостійний вид юридичної відповідальності не визнана на законодавчому рівні, що негативно впливає на її реалізацію на практиці. Через відсутність достатньої нормативно-правової основи та дієвого механізму реалізації конституційно-правової відповідальності велика кількість порушень Конституції та законів України органами державної влади та органами місцевого самоврядування, їх посадовими особами залишаються без відповідного реагування. Відсутність чітких підстав і порядку притягнення до конституційно-правової відповідальності залишають надто велике поле для власного розсуду суб'єкта, який застосовує міри відповідальності, створює ґрунт для зловживань, нівелює найважливіший принцип невідворотності настання юридичної відповідальності. Процесуальний порядок притягнення до конституційно-правової відповідальності теж відрізняється фрагментарністю та розрізненістю нормативного оформлення, великою кількістю прогалин. Так, відсутня процедура оскарження застосування мір конституційно-правової відповідальності та відміни неправомірних рішень. Це є суттєвими прогалинами чинного конституційного законодавства, які необхідно ліквідувати шляхом прийняття закону про конституційно-правову відповідальність України. Адже для ефективної реалізації конституційно-правової відповідальності норми, які містять поняття, ознаки того чи іншого конституційного делікту, передбачає конкретні конституційно-правові санкції за їх вчинення, механізм реалізації конституційно-правової відповідальності тощо. Крім того, на наш погляд, в Україні необхідно використати позитивний досвід Польщі та надати конституційній відповідальності легітимного характеру шляхом внесення доповнень до п. 22 ч. 1 ст. 92 Конституції України, виклавши його в такій редакції: «Виключно законами України визначаються: засади цивільно-правової відповідальності; діяння, які є злочинами, адміністративними або дисциплінарними правопорушеннями, конституційними деліктами та відповідальність за них».

Науковий керівник: к.ю.н., доц. Ю.Г. Барабаш
